



Fotó: Hernádi Levente

A porosz-francia háború idején, 1870-1871-ben, Párizsban meséli el történetét Bárdy Fülöp Szécsi Noémi *Gondolatolvasó* című regényében. Hogy honnan veszem az elbeszélő-főhős nevét, a helyszínt és a részben háttértörténetül szolgáló eseményt és annak idejét? Nem az elbeszéltekből! Hanem azon utalásokból, amelyek kapcsolatba hozhatók egy másik történettel: a szerző korábbi, 2011-ben megjelent *Nyughatatlanok* című nagyregényével.



KÖNYVBEMUTATÓ
2013. november 21.
(csütörtök) 18 óra
Alexandra Irodalmi
Kávéház

256 oldal,
3200 Ft
Európa
Könyvkiadó

Ellesett élet

Szécsi Noémi: Gondolatolvasó

A Nyugat-Európában vándorló, az 1848–49-es szabadságharc után száműzetésbe kényszerülő magyar családok egyikeként Bárdy Rudolf és neje, a skót származású Aimee, valamint kisgyermekük, Matild és Fülöp, reménytelenül sodródnak a győztes monarchia kontinenst átfogó spionhálózatának mindent halló és látó figyelmétől kísérve városról városra. Anyanyelvük, kultúrájuk különbözősége miatt nemcsak másoktól meg nem értve, de egymást sem kímélve. A *Nyughatatlanok*, ez a nyelvi gazdagságában, utalásrendszerében is messzemenőig kimunkált, az angolszász romantikus és realista művek stílusát ötvöző regény mintegy háttérként, áttetsző vászonként funkcionál a *Gondolatolvasó* szándékolatlanul redukált világához.

Szándékolta a visszafogottság egyfelől, mert a *Gondolatolvasó* önállóan is megállja a helyét. Persze aki olvasta a *Nyughatatlanok*kat, annak külön jelentéstartalmakat kínál föl, rendkívül fífikásan, sőt, utólagosan újraértelmez bizonyos momentumokat, eseményeket, cselekedeteket. Ha viszont folytatásként kezeljük, akkor nevezhető néven a máskülönben teljesen nem ismert szereplők, számolható ki az elbeszélő-főszereplő korából (19 év), hogy „mennyi idő telt el a *Nyughatatlanok* óta”, azaz mikor játszódik a történet, melyik az a háború, amely ostromállapotra kényszeríti a francia fővárost.

Ugyanakkor hangsúlyozni kell: a lebegtetés a szellem finom játéka. Nem konkretizálja a két önazonos elbeszélés viszonyát, miközben folyamatosan fönttartja kölcsönhatásuk lehetőségét. Szándékolta az információ nyelvi átadásának hiányossága másfelől azért is, mert a *Nyughatatlanok*ban rögzített állítás – miszerint „a kis Fülöp siketnéma” – igaznak bizonyul, s a *Gondolatolvasó*ban az akkor kétéves gyermek fölnövésének, nevelődésének, hanyattatott életének elmesélése, elmesélhetősége áll az írói érdeklődés homlokterében. Egy felnőtt fiatalember „szűrőjén” keresztül pedig önismerő lenne újra elmesélni a már korábban mások elbeszélésében, perspektívájából ábrázoltakat, de az írói önérzeten, kreativitáson túl a fikció sem kívánja ezt. Másfelől legalább ilyen fontos, s nem tét nélküli úgy ábrázolni sorsokat, ahogy egy siketnéma érezheti. Bizonyára a „megmutathatóság” nagy dilemma volt a szerzőnek is. Ám a nyelvi tudat kialakulásának, meglétének tapasztalatát valló ol-



A **Nyughatatlanok** a forradalom Európában szétszóródó emigránsai közé, 1853–1854 Franciaországába és Belgiumába vezeti az olvasót. Hősei nyughatatlan lelkek: két gyermekkori jó barát, egy hajdani rendőrspicli, egy szebb napokat látott skót nevelőnő, egy asztaltáncoltató magyar bárónő és médiumi képességekkel rendelkező francia komornája, egy szabadságharcosokért rajongó angol lady, két hűséges bajtárs – és a szabadságharc kísértetei.

vasó számára sem egyértelmű, hogy a világerzékelés tudatalakító tényezői hogyan fordíthatók le nyelvi (verbális) természetűvé, írássá. Méghozzá egy siketnéma, ám a jelelést és a szájmozgásról való olvasást több nyelven (!) értő, az írást és betűolvasást megtanuló személy esetében.

Bár számomra nem egyértelmű ennek a szerzői dilemmának a feloldása a címszereplő elbeszélővé tétele kapcsán, a regény a korabeli gondolkodásnak megannyi válfaját színre viszi a siketség kapcsán. Még úgy is, hogy a siketeknek iskolát alapító, az oktatásukat reformáló, vallási ismereteiket az általa kidolgozó egységes jelnyelven tanító Charles Michel de L'Épée (1712–1789) abbé alakját száz évvel későbbre idézi, a Fülöpnek atyai minőségében szereplő A-ként. De a siketek oktatásában egymással szembenálló orális (szájról olvasó, integráló), illetve vizuális (jelelő, szegregáló) módszerek mellett kardoskodó mozgalmak csatáit is megcsillantja a regény az egyébként a siketekkel mint közösséggel semmiféle azonosulást nem mutató Fülöp élete elmesélése kapcsán. Ennél sokkal nagyobb szerepet játszik az az akár belsőleg egyetértővé váló tapasztalat is, mely a siketséget övezte a 19. század második felében – egészen a máig hatva: a nem teljes értékűség, a hibáság, az idiotizmushoz való kötés társadalmi, családi gyakorlata. Az elfogadás hiánya, a meg nem értettség, az eleve kiiktatott empátia. Ennek szépirodalmi, 19. századi történeten keresztüli reprezentációja valószínűleg szélesebb körű érdeklődést generál, mint a teoretikus melázás a nyelvi közvettségre tapasztalata fölött.

Egy nem mindennapi sorstörténet érdekfeszítő bemutatásán keresztül az emberi, családi, szerelmi viszonyok, magatartásformák sokrétűségét érzékletesen és pontosan – időtől-tértől látólag függetlenül – szemlélteti a regény. A *Nyughatatlanok*ban már csak a mélyszerkezetben érzékelt iróniát teljesen kiiktatja; a szerző eddigi írásmódjától különböző stílusban ábrázolja a teljes függetlenségre vágyó siketnéma ifjú világerzékelését.

A regény folytatást, trilógiává bővülést sejtet „lezáratlansága”, „abbamaradása” folytán. Hogy ez mi módon következik be, egyelőre nem tudni, hiszen az újdonság igénye, a változás Szécsi Noémi írásművészetének mindig is állandó jellemzője volt és marad. Csak az biztos: a külvilágot kizáró olvasópózbá kényszerít majd bennünket.

RÁCZ I. PÉTER